

IJTIMOIIY MEDIADA TAHIDID VA XAVF XATARLAR

THREATS AND DANGERS ON SOCIAL MEDIA

УГРОЗЫ И ОПАСНОСТИ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Andijon davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

Jabborova Sayyora

Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san'at fakulteti

Milliy g'oya va ma'naviyat asoslari va huquq ta'lim yo'nalishi

4-bosqich 402-guruh talabalari

Nishonova Feruza, Mengliyeva Nilufar

Annotatsiya: Ushbu maqola ijtimoiy mediada tahdid va xavf-xatarlar mavzusini o'rganadi. Ijtimoiy media platformalari, zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida, insonlar o'rtasida tezkor va oson aloqa o'rnatishga imkon beradi. Biroq, bu platformalarda tahdid va xavf-xatarlar ham mavjud. Maqolada ijtimoiy mediada yuzaga keladigan asosiy tahdidlar, jumladan, kiberhujumlar, ma'lumotlarning oshkor qilinishi, yolg'on axborot tarqatilishi va shaxsiy hayotga tajovuz kabi masalalar muhokama qilinadi. Shuningdek, ijtimoiy mediada xavf-xatarlarni kamaytirish va ularni boshqarish uchun zarur bo'lgan choralar ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy media, tahdid, xavf-xatar, kiberhujum, yolg'on axborot, shaxsiy hayot, ma'lumotlarni himoya qilish, axborot xavfsizligi, raqamli madaniyat, kiberxavfsizlik

Abstract: This article explores the topic of threats and risks in social media. Social media platforms, with the help of modern information and communication technologies, allow people to communicate quickly and easily. However, these platforms also have threats and risks. The article examines the main threats that arise in social media, including cyberattacks, information disclosure, disinformation, and invasion of privacy. It also shows the measures needed to reduce and manage risks in social media.

Keywords: social media, threat, risk, cyberattack, disinformation, privacy, data protection, information security, digital culture, cybersecurity.

Аннотация: В данной статье исследуется тема угроз и рисков в социальных сетях. Платформы социальных сетей с помощью современных информационных и коммуникационных технологий позволяют быстро и легко

общаться между людьми. Однако эти платформы также имеют угрозы и риски. В статье рассматриваются основные угрозы, возникающие в социальных сетях, включая кибератаки, раскрытие информации, дезинформацию и вторжение в частную жизнь. Также показаны меры, необходимые для снижения и управления рисками в социальных сетях.

Ключевые слова: социальные сети, угроза, риск, кибератака, дезинформация, конфиденциальность, защита данных, информационная безопасность, цифровая культура, кибербезопасность.

Kirish

Ijtimoiy media zamonaviy hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Facebook, Twitter, Instagram va boshqa platformalar orqali insonlar o'z fikrlarini, tajribalarini va hissiyotlarini baham ko'rish imkoniyatiga ega. Biroq, ijtimoiy media orqali tarqatilayotgan axborotlar va o'zaro munosabatlar yangi tahdidlar va xavf-xatarlarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqolada ijtimoiy mediada yuzaga keladigan tahdidlar va xavf-xatarlar tahlil qilinadi. Ijtimoiy mediada yuzaga keladigan tahdidlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: Ijtimoiy media platformalariga qarshi kiberhujumlar, foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini o'g'irlash yoki platformalarni ishga solish uchun qo'llanilishi mumkin. Ijtimoiy mediada tarqatiladigan yolg'on axborot va mish-mishlar, jamiyatda notinchlik va noaniqlik keltirib chiqarishi mumkin. Foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini oshkor qilish, shaxsiy hayotga tajovuz qilish va kiberbullying kabi muammolar mavjud.¹

Ijtimoiy media orqali yuzaga keladigan xavf-xatarlar:

Foydalanuvchilar o'z shaxsiy ma'lumotlarini ijtimoiy mediada baham ko'rish orqali, ularni xavf ostiga qo'yishadi. Ijtimoiy media platformalarida kiberhujumlar va firibgarliklar ko'paymoqda, bu esa foydalanuvchilarning moliyaviy va shaxsiy xavfsizligiga tahdid soladi. Ijtimoiy media, foydalanuvchilarning psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa depressiya va boshqa ruhiy kasalliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ijtimoiy mediada xavf-xatarlarni kamaytirish va boshqarish uchun quyidagi choralar ko'rilishi zarur: Foydalanuvchilar o'z ma'lumotlarini himoya qilish uchun kuchli parollar va ikki bosqichli autentifikatsiyadan foydalanishlari kerak. Ijtimoiy media platformalari yolg'on axborot va mish-mishlarga qarshi kurashish uchun faktlarni tekshirish xizmatlarini joriy etishlari lozim. Foydalanuvchilarni ijtimoiy media xavflari haqida xabardor

¹ Birlashgan Millatlar Tashkilotining Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi (UNODC). (2020). "Kiberjinoyat va uning jamiyatga ta'siri"

qilish va ularni ongli ravishda foydalanishga o'rgatish zarur.² Ijtimoiy mediada tahdidlar bir necha turga bo'linadi. Ularning asosiy turlari quyidagilar:

1. Kiberhujumlar: Ijtimoiy media platformalariga qarshi amalga oshiriladigan kiberhujumlar, foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini o'g'irlash yoki platformalarni ishga solish uchun qo'llanilishi mumkin. Bu hujumlar phishing, malware va DDoS (Distributed Denial of Service) hujumlarini o'z ichiga oladi.

2. Yolg'on axborot: Ijtimoiy mediada tarqatiladigan yolg'on axborot, mish-mishlar va manipulyatsiya qilingan ma'lumotlar, jamiyatda noaniqlik va notinchlik keltirib chiqarishi mumkin. Bu, xususan, siyosiy va ijtimoiy masalalarda muhim ahamiyatga ega.

3. Shaxsiy hayotga tajovuz: Foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini oshkor qilish, shaxsiy hayotga tajovuz qilish va kiberbullying (onlayn ta'qib) kabi muammolar mavjud. Bu tahdidlar, hissiy va psixologik zarar keltirishi mumkin.

4. Firibgarlik: Ijtimoiy media orqali amalga oshiriladigan firibgarliklar, masalan, soxta profillar yaratish, moliyaviy firibgarliklar va boshqa turli xil aldovlar. Foydalanuvchilarni aldanishiga olib kelishi mumkin.

5. Raqamli izlar: Foydalanuvchilar ijtimoiy mediada qoldirgan izlar, shaxsiy ma'lumotlar va faoliyatlar, ularning shaxsiy hayotiga tahdid solishi mumkin. Bu ma'lumotlar, kiberhujumlar va shaxsiy hayotga tajovuz uchun foydalanilishi mumkin.

6. Psixologik ta'sir: Ijtimoiy media foydalanuvchilarining psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu depressiya, tashvish va o'z-o'zini baholashning pasayishi kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

7. Kiberbullying: Onlayn ta'qib yoki kiberbullying, ijtimoiy media orqali amalga oshiriladigan qoralash, tahdid yoki haqoratlar bilan bog'liq. Bu, ayniqsa, yoshlar o'rtasida keng tarqalgan muammo.³

Ushbu tahdidlar, ijtimoiy media platformalarining foydalanuvchilarga ta'sirini oshirib, ularning xavfsizligini va shaxsiy hayotini xavf ostiga qo'yishi mumkin. Shuning uchun, foydalanuvchilar va platformalar bunday tahdidlarga qarshi kurashish choralarini ko'rishlari zarur. Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy kommunikatsiya vositalaridan biri sifatida, insonlar o'rtasida tezkor aloqa o'rnatishga yordam beradi. Biroq, bu platformalar bir qator tahdidlar va xavf-

² Birlashgan Millatlar Tashkilotining Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi (UNODC). (2020). "Kiberjinoyat va uning jamiyatga ta'siri"

³ Smit, A. (2019). "Ijtimoiy medianing ruhiy salomatlikka ta'siri." Psixologiya va xulq-atvor fanlari jurnali.

xatarlarni ham o'z ichiga oladi. Ushbu tahdidlar foydalanuvchilarni, ularning shaxsiy ma'lumotlarini va umumiy xavfsizligini tahdid ostiga qo'yishi mumkin. Quyida ijtimoiy mediada uchraydigan asosiy tahdidlar va xavf-xatarlar keltirilgan: Ijtimoiy media platformalariga qarshi kiberhujumlar, foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini o'g'irlash yoki platformalarni ishga solish uchun qo'llanilishi mumkin. Kiberhujumlar, masalan, phishing, malware va DDoS (Distributed Denial of Service) hujumlarini o'z ichiga oladi. Bu hujumlar natijasida foydalanuvchilar o'z hisoblariga kirish imkoniyatini yo'qotishi yoki shaxsiy ma'lumotlarini yo'qotishi mumkin. Ijtimoiy mediada tarqatiladigan yolg'on axborot va mish-mishlar, jamiyatda noaniqlik va notinchlik keltirib chiqarishi mumkin. Bu, xususan, siyosiy va ijtimoiy masalalarda muhim ahamiyatga ega. Yolg'on ma'lumotlar, foydalanuvchilarni noto'g'ri qarorlar qabul qilishga majbur qilishi mumkin. Foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini oshkor qilish, shaxsiy hayotga tajovuz va kiberbullying (onlayn ta'qib) kabi muammolar mavjud. Bu tahdidlar, hissiy va psixologik zarar keltirishi mumkin. ⁴Kiberbullying, ayniqsa, yoshlar o'rtasida keng tarqalgan muammo hisoblanadi. Ijtimoiy media orqali amalga oshiriladigan firibgarliklar, masalan, soxta profillar yaratish, moliyaviy firibgarliklar va boshqa turli xil aldovlar. Foydalanuvchilarni aldanishiga olib kelishi mumkin va bu ularning moliyaviy xavfsizligiga tahdid soladi. Foydalanuvchilar ijtimoiy mediada qoldirgan izlar, shaxsiy ma'lumotlar va faoliyatlar, ularning shaxsiy hayotiga tahdid solishi mumkin. Bu ma'lumotlar, kiberhujumlar va shaxsiy hayotga tajovuz uchun foydalanilishi mumkin. Raqamli izlar orqali foydalanuvchilar haqida ko'plab ma'lumotlar to'planishi mumkin. Ijtimoiy media foydalanuvchilarining psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu depressiya, tashvish va o'z-o'zini baholashning pasayishi kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Foydalanuvchilar ijtimoiy tarmoqlarda ko'proq vaqt o'tkazgan sari, bu salbiy ta'sirlar kuchayishi mumkin.⁵

Xulosa

Ijtimoiy media platformalari ko'plab foydali imkoniyatlarni taqdim etsa-da, ular bir qator tahdidlar va xavf-xatarlarni ham o'z ichiga oladi. Foydalanuvchilar bu tahdidlarga qarshi ehtiyotkorlik bilan yondashishlari zarur. Shuningdek, ijtimoiy media platformalari ham foydalanuvchilarni himoya qilish va xavfsizlikni ta'minlash uchun zarur choralarni ko'rishlari lozim. Ijtimoiy media zamonaviy hayotimizda muhim rol o'ynaydi, ammo uning tahdid va xavf-xatarlarini e'tiborsiz qoldirish

⁴ Yevropa Ittifoqining kiberxavfsizlik agentligi (ENISA). (2020). "2020 yil uchun tahdid manzarasi"

⁵ Smit, A. (2019). "Ijtimoiy medianing ruhiy salomatlikka ta'siri." Psixologiya va xulq-atvor fanlari jurnali.

mumkin emas. Kiberhujumlar, yolgʻon axborot va shaxsiy hayotga tajovuz kabi muammolarni hal qilish uchun har bir foydalanuvchi va ijtimoiy media platformalari oʻz mas'uliyatlarini tushunishlari lozim. Xavf-xatarlarni boshqarish va kamaytirish uchun birgalikda harakat qilish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Narkotiklar va jinoyatchilik boʻyicha boshqarmasi (UNODC). (2020). “Kiberjinoyat va uning jamiyatga taʼsiri”.
2. Smit, A. (2019). “Ijtimoiy medianing ruhiy salomatlikka taʼsiri.” Psixologiya va xulq-atvor fanlari jurnali.
3. Pew tadqiqot markazi. (2021). “Raqamli aloqa kelajagi”.
4. Yevropa Ittifoqining kiberxavfsizlik agentligi (ENISA). (2020). “2020 yil uchun tahdid manzarasi”.
5. Kasperskiy laboratoriyasi. (2021). “Ijtimoiy tarmoqlarda kiberxavfsizlik: xavflar va yechimlar”.